

Kalbos kultūros ir terminologijos konferencija Taline

ALBINA AUKSORIŪTĖ

Lietuvių kalbos institutas

2006 m. lapkričio 9–10 dienomis Taline vyko tarptautinė kalbos kultūros ir terminologijos konferencija *Üld- ja oskuskeelekorralduse konverents 2006*. Ją organizavo Estų kalbos institutas (svetainės adresas www.eki.ee), Estų terminologijos draugija ir Estijos gynybos ministerija (svetainės adresas www.mod.gov.ee). Pranešimus skaitė Estijos, Lietuvos, Suomijos ir Švedijos kalbininkai ir įvairių sričių specialistai estų, anglų ir rusų kalbomis.

Konferenciją pradėjo ir sveikinimo žodį tarė Estų kalbos instituto direktorius Urmas Sutrop. Pirmoji konferencijos diena buvo skirta kalbos kultūros problemoms nagrinėti, kalbėta apie kalbos politiką ir planavimą, kodifikuotas kalbos normas, neseniai išėjusį norminamąjį estų kalbos žodyną.

Suomijos kalbų mokslinių tyrimų instituto darbuotoja Inkaliisa Vihonen kalbėjo apie sunkumus ir problemas, su kuriomis susidūrė suomių kalba Suomijai įstojus į Europos Sąjungą, kurios narė ji yra jau daugiau kaip dešimtmetį. Suomija turi pakankamai seną administracinės kalbos tvarkymo tradiciją, tad įstojus į Europos Sąjungą bijota dėl suomių kalbos likimo. Daugelis žmonių buvo susirūpinę, ar bus tęsiama suomių administracinės kalbos tvarkyba. Pranešėjos nuomone, galima daryti išvadą, kad po dešimties metų narystės suomių kalba pažengė į priekį. Ji pabrėžė, kad labai svarbu, jog Europos Sąjungos tekstai žmonėms būtų suprantami, kartu jie padeda Europos Sąjungai įgyti didesnę piliečių pasitikėjimą ja.

Lietuvių kalbos instituto Kalbos kultūros skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja Rita Miliūnaitė pranešime „Kodifikuotos normos keitimas: už ir prieš“ nagrinėjo kodifikuotų normų keitimo problemą dviem aspektais: kalbiniu ir sociolingvistiniu. Pasak jos, kodifikacijos keitimosi kalbinis aspektas daugiausia susijęs su kalbos reiškinių variantiškumu ir variantiškos normos funkcionavimu. Pranešėja atkreipė dėmesį į kodifikacijos keitimo ypatumus, variantų konkurencijos etapus ir kodifikacijos mechanizmą, išsamiai paaiškino, kaip jis veikia Lietuvoje.

Pirmąją konferencijos dieną net keturi Estų kalbos instituto darbuotojų pranešimai buvo skirti naujam norminamajam *Estų kalbos žodyno* leidimui. Viena iš pagrindinių šio žodyno rengėjų Tiiu Erelt kalbėjo apie žodyno rengėjų teises ir įsipareigojimus. Kita Estų kalbos instituto mokslo darbuotoja Tiina Leemets savo pranešime nagrinėjo šio žodyno stilistines pažymas ir jų kaitą, o Argo Mund ir Tuuli Rehema – į žodyną įtrauktus naujus žodžius. Pastarųjų pranešime buvo paminėta, kad žodynas papildytas net 5000 naujų žodžių formų. Sirje Mäearu lygino *Estų kalbos žodyno* naująjį 2006 metų leidimą su 1999 metų leidimu, aptarė žodyne vartojamus sutrumpinimus.

Leidėjų kalbos centro (svetainės adresas www.tea.ee) darbuotojai Silva Tomingas ir Ruth Mägi pristatė anglų–estų kalbų žodyną, skirtą mokykloms. Jų nuomone, šis žodynas ne tik moderni mokymosi priemonė mokiniams, bet ir puiki pagalbinė priemonė mokytojams. Išleista žodyno kompaktinė plokštelė.

Du estų pranešėjai kalbėjo apie kalbos planavimą: Estų kalbos instituto Gramatikos skyriaus vadovas Peeteris Pällis ir Peepas Nemvalts iš Talino universiteto.

Lietuvių kalbos instituto Kalbos kultūros skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja Rasuolė Vladarskienė nagrinėjo lietuvių administracinės kalbos raidą ir perspektyvas. Ji pažymėjo, kad lietuvių administracinės kalbos istorija ir raida labai glaudžiai susijusi su Lietuvos istorija, ir trumpai apžvelgė visus jos formavimosi etapus. Pranešime iškeltos naujos administracinės kalbos tendencijos, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą. Atkreiptas dėmesys, jog didelį poveikį daro anglų kalba, prasta Europos Sąjungos dokumentų vertimo kokybė daro žalą ir administracinei kalbai. Dėl to atsiranda naujų lietuvių administracinės kalbos ypatybių: daugėja naujų terminų ir pavadinimų, tarptautinių ir skolintų žodžių, angliškos sintaksinės konstrukcijos verčiamos pažodžiui, buvusi aiški ir konkreti rašto kalba tampa daugiažodė, o sakiniai – labai ilgi ir sudėtingi.

Trys pranešimai buvo skirti terminologijos dalykams. Margus Kolga nagrinėjo karo terminijos raidą Estijoje. Jis pristatė terminų bazę, kurioje yra apie 4 tūkst. karo ir su juo susijusių sričių terminų (svetainės adresas <http://mt.legaltext.ee/militerm>). Apie estų kalbos terminų standartizaciją kalbėjo Jūri Valge.

Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centro darbuotojos Aušra Rimkutė ir Albina Auksoriūtė perskaitė pranešimą „Terminologijos darbas Lietuvoje“. Šiame pranešime trumpai apžvelgti lietuvių terminologijos ir

terminografijos raidos etapai. Kiek plačiau pristatytas terminologijos darbas Lietuvių kalbos institute, apžvelgta Terminologijos centro ir kitų Lietuvos institucijų, kuriose dirbamas terminologijos darbas, veikla.

Antrąją konferencijos dieną skaityti terminologijos pranešimai. Suomų terminologijos centro direktorė Lena Jolkkonen ir terminologė Sirpa Suhonen pranešime „Terminologijos darbas Suomų terminologijos centre“ pristatė, kaip organizuojamas terminologijos darbas jų centre ir Suomijoje apskritai. Suomų terminologijos centras įkurtas 1974 metais. Tai asociacija, kuri dabar turi apie 80 narių – organizacijų ir privačių asmenų. Centre dirba penki terminologai, daugiausia kalbininkai, turintys magistro laipsnį. Kaip pabrėžė pranešėja Lena Jolkkonen, Suomų terminologijos centro pagrindiniai tikslai yra rengti aukštos kokybės žodynus, plėtoti terminologijos darbo metodus ir skleisti gerą terminologijos darbo patirtį. Centras teikia informacijos ir ekspertų paslaugas, susijusias su terminologijos darbu, dalyvauja ir rengia įvairius terminologijos projektus, kuria duomenų bazę TEPA, kas ketvirtį leidžia informacinį biuletenį *Terminfo*, organizuoja terminologijos mokymus ir konsultuoja, plėtoja tarptautinį bendradarbiavimą ir kt. Centro vykdomi terminologijos projektai dažniausiai trunka dvejus metus, rengiami įvairių sričių terminų žodynai, prie kurių kartu dirba terminologai ir tų sričių specialistai. Daugiakalbė duomenų bazė TEPA nuo 1997 m. yra laisvai prieinama internete (svetainės adresas www.tsk.fi/tepa), joje yra apie 100 000 terminų įrašų. Lena Jolkkonen pristatė ir NORDTERM organizaciją (svetainės adresas www.nordterm.net). Tai nuo 1976 m. veikianti Šiaurės Europos asociacija, jungianti terminologijos organizacijas ir draugijas. Jos tikslas – būti terminologijos darbo Šiaurės Europoje forumu ir tinklu. Kas antri metai rengiamos NORDTERM asamblėjos. Terminologė Sirpa Suhonen kalbėjo apie vieną konkretų jų Centro projektą – elektroninį televizijos žodyną, jį išsamiai papasakojo, kaip rengiamas šis žodynas, aptarė visus jo rengimo etapus.

Anna-Lena Bucher ir Åsa Holmér iš Švedijos terminologijos centro (svetainės adresas www.tnc.se) kalbėjo apie bendradarbiavimą tarp Švedijos terminologijos centro ir kitų kalbos organizacijų Švedijoje. Centro direktorė Anna-Lena Bucher trumpai apžvelgė centro susikūrimo istoriją ir pristatė jo veiklą. Švedijos technikos terminologijos centro įkūrimo data laikytini 1936 m., kai Inžinerijos mokslų akademijoje buvo įsteigtas nomenklatūros komitetas, o 1941 m. vietoj jo įkurtas nuolatinis technikos terminologijos centras – Švedijos technikos terminologijos centras, o 2000 m. jis pavadintas Švedijos terminologijos centru (TNC). Centre šiuo metu dirba 13 darbuotojų. Anna-

Lena Bucher apžvelgė naujas svarbias terminologijos darbo sritis: kokybės garantija; sąvokų išaiškinimas, siejamas su turinio tvarkymu; žinių sistemimas ir apdorojimas; informacijos sistemimas; automatinis didelio kiekio informacijos apdorojimas; elektroniniu būdu apdorotos informacijos pakartotinis naudojimas ir kt. Pranešėja supažindino su terminologijos mokymo ypatumais Švedijoje. Terminologija įtraukiama į vertėjų, lingvistų mokymo programas, glaudžiai bendradarbiaujama su Interpretacijos ir vertimų institutu. 2002 ir 2003 metais buvo surengti atskiri terminologijos kursai, 2005 metais – internetiniai terminologijos kursai, rengiami užsakomieji terminologijos kursai skirtingoms vartotojų grupėms. Åsa Holmér pristatė kitas organizacijas ir grupes, kuriose dirbamas terminologijos darbas, pvz.: Švedijos kompiuterijos terminijos jungtinė grupė; Kalbos tobulinimo ir planavimo tinklas ir kt.

Aime Vettik nagrinėjo teisės kalbos vystymąsi Estijoje, o Elvine Uverskaja iš Talino universiteto – bibliotekininkystės ir informatikos bei šių sričių terminijos raidą.

Kituose pranešimuose svarstyti kalbos kultūros ir kalbos planavimo klausimai. Suomijos kalbų mokslinių tyrimų instituto darbuotoja Salli Kankaanpää savo pranešime nagrinėjo administracinių pranešimų spaudai kalbą ir kaip ji pasikeitė per pastaruosius dešimtmečius.

Estų kalbos instituto mokslo darbuotoja Tiiu Erelt analizavo estų kalbos žodžių darybos dalykus, išsamiai aptarė hibridinius vedinius.

Anastassia Zabrodsckaja iš Talino universiteto supažindino su tyrimu, kuri kalba – estų ar anglų – buvo vartojama rašant disertacijas ir skelbiant įvairias publikacijas, rezultatais. Pranešėja tyrimą atliko įvairiuose universiteto fakultetuose ir nustatė, kad publikacijos spausdinamos ir paskaitos skaitomos dažniausiai estų kalba, o Matematikos ir Gamtos fakultetų publikacijų dažnesnė yra anglų kalba.

Taline vykusioje konferencijoje ne tik nagrinėti aktualūs kalbos kultūros, kalbos planavimo ir terminologijos klausimai ir problemos, bet ir susipažinta su kalbos planavimo ir terminologijos padėtimi kaimyninėse šalyse, pasidalyta šių sričių darbo patirtimi.

Gauta 2006-12-11

Albina Auksoriūtė
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas albinaa@lki.lt